

**Interreg
POCTEFA**

Cofinanciado por
la UNIÓN EUROPEA
Cofinancé par
l'UNION EUROPÉENNE

Séminaire d'Histoire sociale de l'art ESTAC. Espace transfrontalier de formation et de recherche¹

Seminari d'Història social de l'art ESTAC. Espai transfronterer
d'educació i investigació²

ANNA NADAL TENLLADO, UdG

**"L'ESTUDI D'INTERIORS DOMESTICS DELS SEGLES XVII I
XVIII. FONTS I PERSPECTIVES D'ANALISI PER LA HISTORIA
DE L'ART"**

15/10/2025, UPVD

Transcription de la présentation

Transcripció de la presentació

¹ Le projet Interreg POCTEFA EFA137/02 ESTAC est cofinancé à 65% par l'Union européenne à travers le programme Interreg VI-A Espagne-France-Andorre (POCTEFA 2021-2027) et l'aire fonctionnelle EsCaT, un projet transfrontalier visant à améliorer la qualité de vie des citoyens de la province de Gérone et du département des Pyrénées-Orientales. L'objectif de POCTEFA est de renforcer l'intégration économique et sociale de la zone transfrontalière Espagne-France-Andorre.

² El projecte Interreg POCTEFA EFA137/02 ESTAC està cofinançat al 65% per la Unió Europea a través del Programa Interreg VI-A Espanya-França-Andorra (POCTEFA 2021-2027) i de l'àrea funcional EsCaT. Espai català transfronterer, un projecte transfronterer destinat a millorar la qualitat de vida de la ciutadania de la província de Girona i del departament dels Pirineus-Orientals. L'objectiu del POCTEFA és reforçar la integració econòmica i social de la zona transfronterera Espanya-França-Andorra.

Julien Lugand, responsable scientifique du projet ESTAC, UPVD : Bonjour à tous, merci d'être venus aussi nombreux pour ce séminaire d'histoire sociale de l'art, qui procure le cycle de séminaires d'histoire sociale de l'économie et d'histoire sociale de l'art pour l'année universitaire 2025-2026. Ce séminaire est également proposé dans le cycle d'animation et d'action que nous prenons dans le cadre du projet ESTAC, le projet transfrontalier entre les universités de Jérôme et de Perpignan. Alors, je souhaite la bienvenue à Anna Nadal, qui nous fait aujourd'hui l'honneur de sa présence pour guérir ce premier séminaire. Je vais présenter très rapidement les travaux d'Anna, qui est donc une historienne de l'art qui s'est formée à l'université de Jérôme, où elle a soutenu brillamment un travail de film master, c'est-à-dire un mémoire de master qui était une étude à la fois, je dirais, d'histoire du goût, d'histoire des collections, de sociologie de l'art et de sociologie de la représentation, et qui s'interrogeait sur la consommation artistique, c'est-à-dire la consommation artistique, si on peut dire, à la fois dans la commande, la collection, que révélait l'étude quantitative et sérielle des inventaires après-mécènes conservés aux archives de Jérôme et pour la ville de Jérôme. Alors, Anna Nadal, depuis, mène des recherches avec un statut de chercheur indépendant, s'il faut dire. Elle a obtenu une bourse de recherche de la ville de Figières, je crois, pour mener les recherches à peu près identiques à celles qu'elle avait pu mener pour la ville de Jérôme dans la ville de Figières. Et depuis, vous avez publié plusieurs articles ou ouvrages, alors que ça soit dans le cadre de bourse de recherche que vous avez obtenue, soit dans le cadre du programme de recherche Reflejos del Sagrado, l'étude des retables en Catalogne à l'époque moderne, qui était portée par les universités autonomes de Barcelone et l'université de Jérôme, programme auquel vous avez participé, ou encore une fois dans le cadre d'une recherche en tant que chercheur indépendant. Parmi les ouvrages, articles que vous avez produits, je vais vous faire passer ce magnifique ouvrage sur toute la collection, je dirais, toute la production et la collection qui reste conservée d'art baroque à la cathédrale de Vendresse. Publication que vous recherchez, et pas simplement publication, que vous avez menée avec Yann Holgado, qui est un autre étudiant de l'université de Jérôme, et vous avez produit les résultats de cette recherche au sein de ce magnifique ouvrage. J'ai eu la chance, moi, de pouvoir suivre la visite que vous avez organisée il y a quelques jours à la cathédrale de Vendresse pour présenter le fait de vos recherches. Et voilà, donc là, vous avez un très, très bel exemple de divulgation historique, comme on dit en catalogue, c'est-à-dire de la valorisation du patrimoine à partir d'une recherche historique qui porte sur une période très longue, puisque je crois que vous allez en parler aujourd'hui, mais l'intérêt de votre démarche est de mêler une recherche fondamentale au sein des sources primaires, et de croiser également non seulement les disciplines, mais les types de fonds et de documents, les photos, les plans, etc., quelle que soit l'époque. J'ai eu l'occasion d'en parler avec des étudiants ici, dans le

cadre de l'atelier de méthodologie, mais je crois que ce sera très intéressant que vous nous présentiez votre méthode aujourd'hui. Voilà, je vous fais passer cet ouvrage. Alors aujourd'hui, votre séminaire va porter sur l'étude des intérieurs domestiques au XVIIe et XVIIIe siècles à Gérone, et peut-être un peu au-delà, avec peut-être comme limite l'évêché. Je vous laisse préciser les limites de votre travail. Et vous allez orienter votre présentation avec un aspect extrêmement méthodologique, encore une fois, lié au fond, aux méthodes d'analyse et aux méthodes de traitement des informations que vous trouvez dans les sources. Merci encore une fois. Votre présence, ça montre le lien particulier qui est en train de se créer entre l'Université de Perpignan et de Gérôme. Je vous laisse la parole.

Anna Nadal Tenllado, doctorante en Histoire de l'art, UdG : Merci. Merci, Julien. Merci. Merci à vous pour assister à la semaine. Mais ma conférence est en catalan parce qu'en français, ce n'est pas très bon. Comme a dit en Julien, aquesta conferència està centrada en una base metodològica i d'elaboració d'un pla de recerca específic per als estudis dels interiors domèstics utilitzant un cas pràctic, com és el meu treball de final de màster, per posar l'exemple pràctic de la teoria que us aniré mostrant. Volia donar les gràcies també al grup de recerca FRAMESPA i a la Universitat de Girona per considerar-me que la meva conferència pot ser útil per aquest seminari i gràcies a vosaltres per assistir a aquest. Bé, el meu treball... Bé, el meu treball... Bé, el meu treball... Bé, el meu treball... Bé... et s'intitulava «Consum artístic a partir d'inventaris post-mortem gironins de 1700 a 1750», és a dir la première meitat del segle XVIII. La base documental per aquest treball, que es va durar en 9 mois avec la COVID-19, van ser més de 180 inventaris post-mortem i va ser per mi un punt de partida extraordinari per entendre com es fa la recerca dins el meu àmbit, ja que veus molts exemples pràctics de com fer la recerca però no t'expliquen en moltes ocasions quina és la metodologia de recerca i d'elaboració d'un marc teòric consistent per a aquest estudi. Començo amb un primer apunt imprescindible per començar a definir la recerca i és establir els límits de la recerca. És a dir, a partir d'un estudi de la bibliografia prèvia local dins el nostre àmbit, hem d'establir una cronologia específica i també un determinat grup social, diguéssim. O si és que decidim no fer distincions entre grups socials, ha de ser justificat, diguéssim. En el cas del meu treball, no vaig fer distinció de classe i per un treball de consum artístic es podia justificar, però no justificava l'evolució d'un gust determinat, ja que en la majoria dels casos dels inventaris eren gent del poble, artesans, botiguers, impressors, etc. i el que em trobava era que molts d'aquests habitatges tenien els mateixos objectes o reflectien un gust molt semblant, diguéssim. Doncs, si la nostra recerca s'encarés cap a la definició d'una evolució estètica dins de l'interior de l'habitatge o un canvi substancial en la distribució d'aquest habitatge, és imprescindible centrar-nos en altres classes socials, diguéssim. Classes socials més altes en aquell moment, en la jerarquia de l'època, que són l'estament de la noblesa

i aristocràcia, tot i que en l'àmbit local de Girona no hi ha aristocràcia, sinó una noblesa molt definida a partir d'aquests, en diem, cavallers, en la documentació de l'època. Bé, el següent límit important és definir l'àmbit de població i la localització urbana o rural d'aquest estudi. De fet, amb en Julien abans parlàvem de l'interessant que seria vincular-la a aquests dos termes, ja que en aquests estudis d'interiors domèstics normalment ens centrem en un àmbit, el rural o l'urbà, en el qual normalment els historiadors de l'art fem l'urbà i els historiadors de l'economia i historiadors del món agrari o rural, els nostres companys, són els que han obert el camí cap a l'estudi de la masia o d'aquest àmbit més rural. Finalment, a partir d'aquestes limitacions prèvies, s'ha d'anar especificant altres temàtiques tipològiques, com aquesta, per exemple, les estances, quin tipus d'espai abarcarem. Hi ha estudis que només se centren en el bany, en l'estudi del lavabo, diguéssim, durant tota una època moderna, o del menjador, la cuina, un dormitori. També hi ha la mirada des d'una tipologia d'objecte, diguéssim, per exemple, l'argenteria o el mobiliari dins dels espais domèstics. I una altra perspectiva és la funció d'aquests objectes dins l'espai. Per exemple, la seva distribució dins la casa o l'evolució dels seus canvis en l'arquitectura interior de les llars. També hi ha una gran branca sobre la reproducció de models entre classes i com es filtren aquests models, diguéssim, que normalment en aquesta època és en forma d'embut. La monarquia filtra les noves estètiques i els nous models, i es van filtrant a poc a poc cap a les classes inferiors que imiten el model a seguir, diguéssim, que és l'aristocràcia de la monarquia. A mi sempre m'interessa especialment com s'ha revertit completament el dia d'avui aquest embut, diguéssim. A mi em fa molta gràcia que la nostra reina Letícia, basteixi de Zara, s'ha revertit totalment l'embut. I ara la monarquia vol assimilar-se, diguéssim, al poc. Bé, doncs aquest seria un primer pas i per després definir uns objectius molt clars per la recerca. Un cop hi ha una... s'ha escollit prèviament aquests aspectes, es poden començar a definir els objectius que calen resoldre en la teva recerca, diguéssim. En primer lloc, la tipologia de l'habitatge, ja que és molt diferent un habitatge unifamiliar que plurifamiliar, que és el que ens trobem en molts cops a l'època moderna. I també l'estudi de l'objecte en si, de la seva evolució particular i dels seus canvis de gustos en la col·lecció d'un particular, diguéssim. El que ens interessa a molts de nosaltres és reflexionar a partir de l'objecte sobre les funcions i els usos que es podien produir en aquest habitatge i de quina cultura estem parlant en torn a l'objecte, diguéssim. Això és Pierre Boutier, totalment. Ell defineix aquest capital cultural dels éssers de la població a través dels llibres que conservem en les seves cases, dels objectes que consumeixen i de les tipologies pictòriques o representatives que hi ha a les seves cases. Per exemple, una casa on la majoria de representacions són, diguéssim, mitològiques o profanes, en un món extremadament religiós com l'època moderna, doncs és extremadament sorprenent. Ens en trobem molt pocs, normalment és totalment el contrari, la pintura profana

es troba en uns percentatges molt més baixos que els religiosos i això ens defineix molt el tipus de col·leccionista que escollia aquestes peces. També és interessant definir els tipus de devocions privades que hi havia dins l'habitatge, ja que la devoció parla de les emocions i de les preocupacions de les persones. Dins aquesta subdisciplina de la devoció privada trobem reliquiaries, representacions pictòriques, i inclús un mobiliari específic per resar, amb mobles oratori, diguéssim, que són molt poc freqüents de trobar, però no eren utilitzats per les classes de socials altes, a més de Girona, en algunes ocasions. Finalment, aquestes grans col·leccions que sovint ens trobem en inventaris, alhora, s'han de posar en context, diguéssim, perquè no és el mateix parlar d'un col·leccionisme volgut i pensat, amb un gust refinat, que una simple acumulació d'obres per una representació social, política, diguéssim, de l'estament. O sigui, l'art dins la casa té un poder representatiu de la classe i de la família, per tant, m'interessa especialment aquesta reflexió entorn fins on arriba el col·leccionisme i comença una simple acumulació de peces a dins d'un habitatge. I, bé, parlant del context, doncs, és imprescindible posar en context la casa i l'interior amb les períodes bèl·lics i d'abonança, també, ja que t'aporten una informació molt rellevant entorn a la posició política de les cases, diguéssim. En el meu treball de final de màster vaig explorar algunes d'aquestes qüestions. En els meus objectius vaig voler fer una genealogia i la localització del conjunt de patrimoni immoble de les famílies que vaig estudiar, que aquesta última part sí que la vaig aconseguir, ja que no és molt complicat de fer amb el cadastre que es conserva a Girona, però la genealogia és una feina descomunal, diguéssim, que no es pot resoldre amb tan poc temps, però que penso que és imprescindible per posar una base social a la recerca. I, finalment, un dels meus objectius era elaborar una base de dades relacional per gestionar de manera informàtica la gran quantitat de dades que vaig recopilar. O sigui, és obvi que la transcripció documental és la base per la gestió de les dades en inventaris postmortem, però arriba un punt que el coneixement d'una eina com la base amb Microsoft Access et facilita amb una feina que tardaries molts més anys en realitzar i, en canvi, en parlaré més endavant d'aquesta part. Passa també amb altres disciplines, subdisciplines dins l'història de l'art, però no sé si en tan mesura com amb l'estudi de la casa i de l'interior de l'habitatge. Aquí és imprescindible tenir unes nocions molt suficients sobre arquitectura, escultura, pintura, moble, argenteria, és a dir, tot conforme, tot ho podem trobar dins la casa. La indumentària, els tipus de vestimenta, el tèxtil de la llar, les cortinatges, les alfombres, els seus colors. Hi ha tesis magnífiques sobre això, per sort, perquè si haguéssim de començar de zero per intentar descobrir de quin tèxtil ens parla l'inventari, seria totalment impossible de gestionar. I, per altra banda, dins del nostre món de la història treballem amb les nostres subdisciplines que són la circulació de models, la iconografia, ja que pensem que l'inventari postmortem és text. No veiem les imatges aquí, però la troballa, per exemple, de certes representacions

iconogràfiques com un equehomo ens ajuda a datar o a posicionar en certa cronologia a un quadro o una escultura. Però, diguéssim, als inventaris no apareix mai l'origen de la seva creació, simplement el trobem en un punt de la seva història, diguéssim, però no sabem ni d'on trobar. Normalment no hi ha autors, no hi ha cronologia, etcètera. Finalment, ja ho he dit, l'art i l'adevació, l'estètica i la sociologia de l'art, és imprescindible tenir unes certes nocions de la metodologia que utilitzen en aquestes subdisciplines dins la nostra història de l'art i, finalment, també col·leccionisme i col·leccionistes i tipus de col·leccionistes que també hi ha moltíssims estudis de rellevància que poden servir de base per això. I, finalment, altres disciplines que hem d'adoptar necessàriament són la història de la vida privada i pública, la història social i cultural, com deia abans, la sociologia de l'art, l'estètica, però també la història econòmica, ja que l'inventari sol acompanyar el que a Catalunya almenys es diuen encants, no sé si a França es diu així també. Moltes ois, i els tractes econòmics que es realitzaven en aquestes subhastes després de la mort del propietari. I, finalment, dret i jurisdicció, és a dir, per analitzar l'àmbit social i familiar d'un habitatge, hem d'entendre com funcionaven els capítols matrimonials, en quin sentit vinculaven a les persones aquests capítols, quin era l'àmbit d'acció, per exemple, de les dones casades o de les dones viudes. Normalment, les viudes tenien molta més llibertat per gestionar, diguéssim, tant la casa com els tallers, diguéssim, dels seus homes. Tot això és molt rellevant per conèixer exactament l'àmbit social i contextual de la casa i de la família. I, finalment, dins d'aquest àmbit de la metodologia, volia fer, volia subraïllar les perspectives d'anàlisi històrica. Vull dir, ens trobem en una disciplina que ara sempre en diem de la microhistòria, en paral·lel a la macro, diguéssim, que tracta els grans pets de la història. En aquests estudis tractem l'individu i la cosa en concret, el quadre que hi havia en aquella estança que hi havia, que era de color blau i li faltava un tros a... Bé, són coses molt concretes, molt minúscules, que poden contribueixen en la seva vessant de microhistòria a tot a donar-nos a context en un període. El context és el següent punt que he posat, és imprescindible a nivell polític, militar, inclús, del govern de la ciutat en què estudiem. Hem de conèixer molt bé tots aquests vessants perquè les cases que estudiarem pot ser que ens trobem personatges que estiguin vinculats amb el poder polític de la ciutat en molts casos. En un altre vessant hem de tenir en compte la cultura i l'identitat pròpia d'un lloc. Hem de conèixer quina és la creença al central que envolta una ciutat, els valors, la moral, per exemple, contra la reforma. I en una altra posició, a la posició social, la classe social, el gènere dels individus que tractem, el seu ofici, etcètera. I, bé, ja això és una baixa una mica més complicada d'estudiar només a partir d'inventaris, però que sí que podem explorar fins on puguem, que són les ideologies polítiques, filosòfiques i religioses de la família. Aquí us he posat ara alguns exemples pràctics del meu treball sobre l'importància de conèixer molt bé la iconografia. Per exemple, en un inventari m'haig trobat aquesta nota de la tapiceria

de la història de Niqueronte i Aquiles contenida en 12 paños i 4 piernas i 3 suplementos de lienzo pintado. Bé, jo quan vaig llegir això ja directament me van venir al cap els dissenys de Rubens de l'educació d'Aquiles, diguéssim, i ja que no hi havia molts altres models de representació iconogràfica d'aquesta escena mitològica en concret, m'ha fet pensar que el disseny que es trobava en aquella casa devia ser d'influència totalment roganciant. Per altre costat, en l'apartat de la iconografia, a part d'identificar-la en l'inventari, l'hem de posar en context en la seva estança particular. Us he posat aquest exemple d'una càrta romana que vaig trobar en un inventari del de Gada de Catedral de Girona, el tren del 1730 i que és una escena que prové de fons organístics i que posteriorment es va difondre per a Europa amb una llegenda de Boccaccio. Però el fet de... Durant el barroc, diguéssim, aquesta iconografia estava totalment vinculada a la Pietà, aquest sentiment d'aconseguir commoure, diguéssim, el públic i l'espectador de la devoció. Però, en aquest cas, va ser... Estava situada en la cambra privada del de Gà, en un envid molt privat, diguéssim, que ens fa pensar si poder aquesta escena o aquesta pintura podria tenir alguna connotació eròtica. De fet, hi ha estudis d'inventaris madrilenys que exploren molt bé aquest ús de la temàtica de la caritat romana en habitacions totalment dissenyades pel plaer eròtic, en les quals trobem les caritas amb bacanals o Venus, coses totalment... Vull dir, tot i que trobem una iconografia, hem d'anar més enllà i saber per què està aquí, analitzar el seu context. I, bé, finalment, us volia posar aquest exemple per mostrar la necessitat d'estar al corrent del mercat de l'art actual, ja que es poden trobar coses molt importants. Jo, en el meu treball, tenia una família que són els comptes de Goreta, que són de Zaragoza, i van estar uns anys a Girona, perquè el compt era governador militar, el van fer governador militar. Bé, és igual. Uns anys més tard del dipòsit del meu treball, el 2022, vaig trobar aquest retrat en una casa de subhastes que era una representació d'una contesa de Goreta, que de fet és bastant posterior, és a més de la meitat de principis del segle XIX, però forma part, o sigui, és neta del meu compte de Goreta de Girona. Tot això és útil, perquè en una recerca totalment textual hem de guarnir la nostra aparell gràfic, el nostre apèndix documental gràfic i aquests són llocs claus per trobar aquests exemples de les representacions que trobem en els inventaris. I, per una altra banda, els fons de museus, de museus d'art i de museus d'història, en ells podem trobar exemples de la pintura i escultura i objectes artístics que trobem en els inventaris. Aquí poso dos exemples d'un retrat d'Innocència Tretzè i de Climent Onzef que es troben en el fons del Museu diòcesa de Girona i que jo em trobo constantment en els inventaris d'aquests retrats. Constantment, bé, bastant. Llavors, al tenir aquestes representacions en el museu, doncs, me són útils en la meua recerca per posar imatge en el text. Bé, en aquest sentit també són imprescindibles les visites a cases privades. En el cas que es pugui, sense vergonya, s'ha d'anar a preguntar si t'ho deixen visitar a casa, que, bé, és una feina feixuga, diguéssim, perquè en l'àmbit

públic, doncs, no tens el dret, diguéssim, d'accedir a aquestes col·leccions o als arxius, diguéssim, privats. Per l'altre costat, volia mostrar-vos una eina de recerca a un pèl sorprenent. Això són portals immobiliaris online. jo normalment poso un filtre, per exemple, a Perpinyà, pots fer un filtre que t'adongui habitatges de més de 800.000 euros i després te surten aquestes joies de cases, diguéssim, d'època i que normalment en les fotos dels portals immobiliaris ja contenen col·leccions antigues. De fet, aquí podeu veure alguns exemples. Això són tot cases de Girona que estan a la venda. Trobem pintura en taula, bodegons, això és una capçalera de llit d'olot i finalment aquests panells que hi ha en aquesta bueno, per mi és horrent de reforma però totalment moderna envoltada d'aquesta meravella d'escenes morals. I bé, un cop tenim tot aquest bloc metodològic i els objectius de la nostra recerca definits, és imprescindible començar a elaborar una hipòtesi de la nostra recerca, plantejar les preguntes adients. Un cop, primer, hem fet un estat de la qüestió, és a dir, una anàlisi de la bibliografia existent, local, estatal, europea, això és imprescindible per saber en quin lloc està la teva recerca. En altre, en segon lloc, diguéssim, seria identificar aquestes, les aportacions més innovadores d'aquest estudi, més innovadores o que s'escriuen més al teu marc teòric i als teus objectius i, finalment, s'ha de contextualitzar tot això en un marc de referències i, finalment, la justificació de l'acció metodològica es farà en torna a totes aquestes decisions. I, bé, us he posat una petita una petita pestanya, va ser bibliogràfica, tot i que no entraré molt a parlar de totes les publicacions, senzillament perquè veieu quin és fins on abarca l'estudi de la bibliografia, és a dir, en el meu treball van ser imprescindibles l'ús de diccionaris de l'època Covarrubias és un clàssic a Espanya per conèixer el terme i la seva definició en la seva contemporaneïtat. Perdona, veig que feu fotos que també a en Julien li faré, li enviaré també tot un un pdf amb tot això, perquè ho tingueu a dir. I, bé, el diccionari de l'àmbra i després aquest de diccionari de les nobles artes per a la instrucció d'aficionados i l'uso de professors, aquest és especialment interessant per conèixer la definició de les tècniques materials i disciplines inclús dins les velles arts de l'època data de 1788 aquest diccionari. Per una altra banda són molt importants les cròniques d'època perquè t'agafen n'hi ha molt poques almenys a nivell gironí català, a França sí que en teniu més de cròniques i diguéssim diaris de viatges etc. A Catalunya comptem amb una bata de dades molt interessant feta per la Universitat Autònoma de Barcelona que es diu Memòria Personal és aquesta primera d'aquí i en la qual es recullen gran part dels dietaris que es conserven a Catalunya. Bé, per la meua pel meu treball de final de màster va ser molt enriquidor conèixer el relat del baró de Maldà amb aquest calaix de sastre en el qual trobem relats entorn a la sociabilitat de les places nobles barcelonines. En el cas gironí és imprescindible la crònica de Jeróni del Real que va ser publicada per la Badia de Montserrat i editada per Joan Busquets i bastant més caòtic ens trobem amb aquesta llibreta per anotar algunes coses curioses per a què consti i en tot temps ser sàpiga que va titular així

amb aquests títols llargs que es feia a Sàlvia Esquerra un gironí i volia posar aquest exemple d'una llibreta que està digitalitzada a Mediatek de Perpinyet és de fet no l'he vist en físic però és molt curiosa sembla ben bé que aquest Josep Labrossa que vaig identificar portés com una mena de bloc portàtil i no és escrivint notes soltes escriu relats que li fan gràcia que troba a les gazetes escriu transcriu alguna carta que li agrada això t'apropa molt a la cultura i a la manera de viure d'un personatge concret en aquest cas Josep Labrossa jo el tinc localitzat a Figueres com a procurador de de l'hospital de pobres de la ciutat de finals del segle XVIII i he parlat amb gent de la Mediatek que no se sap exactament com ha acabat arribar diguéssim a la Mediatek però en principi és un figarenc i també som gracioses perquè va anotant va fent dibuixets en aquest cas és un il·lustre en aquesta història és un relat però l'il·lustra en una visita al despatx d'un notari i veiem aquí una parella que entra i el notari està aquí segur d'altra banda tornant amb els diccionaris també és imprescindible consultar diccionaris actuals diguéssim de lexicologia i etimologia a Catalunya són aquests els més rellevants diguéssim el Maria Aguiló aquest diccionari i sobretot aquesta feina de Joan Alcobé i el francès Mouy que es diu diccionari català valencià Balear gairebé totes les paraules que us pugueu trobar que no entengueu en la documentació d'època moderna la trobareu definida en aquests diccionaris que a més es troba online està diguéssim informatitzada tot el seu diccionari i a més no només us fa una definició del terme sinó que aprofundeix i afegeix exemples de transcripció documental perquè tu vegis si quadra amb el que tu tens i bé aquest el diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana del Curum i no no estudi de llengua i bé aquesta és la bibliografia més referencial en l'àmbit local que jo tenia pel treball final de màster no entraré aquí perquè és ben bé com a exemple això cada ús ho ha d'amostrar diguéssim en el seu àmbit en la seva jurisdicció però aquests sí que són de referència en qualsevol estudi diguéssim que es trobi prop de Catalunya aquests són els principals investigadors sobre la casa que hi ha actualment a Catalunya i a Saragossa en el cas de la Carmen Abad el Manuel Arranz a Barcelona la Mónica Piera amb l'estudi sobretot del Moble específicament Maria Carbonell que bé ja parlàvem abans que toca tots els pals va fer un article que per mi va ser un abans i un després en el meu paradigma de treball i és aquest article sobre pintura religiosa i pintura profana en inventaris barcelonins de final del 16 i principis de l'17 en el qual és una lliçó magistral de gestió documental i d'anàlisi de les tipologies dins dels inventaris la de Rosa Maria Creixell de la Universitat de Barcelona és una de les persones que més ha traduït la metodologia francesa a Catalunya sabeu molt bé que vosaltres teniu el monopoli d'estudis d'interiors de mobiliari i Xavi els inventaris post-mortem des d'una perspectiva feminista com és aquest article des de la revista de l'història de les mujeres que es diu mito i realitat de la feminizació del consum en l'Europa moderna les pautes de consum de les mujeres en la Catalunya preindustrial això també són estudis que són tan inèdits en la seva metodologia que són

referencials per qualsevol que es vulgui apropar a fer un estudi d'aquest tipus a nivell per la bibliografia francesa com us deia hi ha moltíssims estudis brillants jo els que he utilitzat de base base base són aquests bueno el primer el coneixeu molt bé Jean Baudrillard és més teòric sobre el sistema dels objectes des d'una perspectiva filosòfica André Corpey amb aquesta perspectiva de l'art i la societat diguéssim amb una anàlisi contextual del món de l'art dins la societat a Europa Mónica Lep m'he deixat l'altra autora m'he deixat el nom només hi ha aquí el cognom però bé aquest llibre d'Arquitectures de la vida privada cases i mentalitats del segle XVII al XIX és un llibre de base imprescindible per apropar-nos a una metodologia impecable sobre les cases i sobre els interiors domèstics bé el Julien va dirigir aquest compendi d'articles sobre la circulació artística a la corona de l'Arabó sobretot pels capítols de la catedral però bé en aquest llibre hi ha un article del francès Mira el peix que a mi em va ajudar moltíssim en el cas de Girona ja que analitzava el col·leccionisme dels religiosos diguéssim de la catedral de les seves cadors a partir d'inventaris també bé només aquestes dues últimes que també són investigadores absolutament de referència a l'Amperin Kelissa amb aquest estudi de genès al XVII i que també té un treball que no he posat aquí sobre l'art de l'intimitat diguéssim de l'àmbit privat que és meravellós és un assaig molt petit que val molt la pena de consultar per veure un estudi una disciplina totalment diferent i finalment aquests els grans teòrics de de l'estètica i del gust Pierre Bourdieu amb la distinció és molt dens apropar-se a l'obra d'aquesta obra però es pot aconseguir diguéssim amb ajuda i després ja vas sol quan li has agafat el tranquillo a Bourdieu bé almenys des de des de la des d'un lloc pagal de la història de l'art que no ha tractat mai estudis de la sociologia que és una metodologia molt estadística que a nosaltres ens escapa a vegades Gombrich amb el sentit de l'òrden i els usos de les imàgenes i finalment l'Arnold Hauser amb la sociologia de l'Arte que és un clàssic de referència en història social us volia fer quatre apunts sobre la base documental per la recerca sembla que m'adona temps aquests són els documents que jo considero importants per una recerca sobre interiors domèstics d'època moderna depèn de quin guió que ens trobem depèn de de la cronologia també trobarem que per exemple de planos a Girona no n'he pogut consultar perquè no es conserven diguéssim o traces també són molt complicades de de de veure perquè no no es conserven molt bé però sí que tenim molta sort amb la documentació notarial produïa per els notaris que són els inventaris post-mortem com us deia els testaments dels familiars ja que en ells veiem la la traslació del patrimoni a una a uns fills o o en cas de de no tenir-la es deixen deixes diguéssim a convents a institucions etcètera és molt important per saber quins són els interessos de de la persona vinculada amb aquest patrimoni els capítols matrimonials també són molt rellevants per entendre de qui és què diguéssim en molts casos si si la pobilla l'hereva del patrimoni era universal diguéssim era la dona els capítols l'afavorien més en ella i en la seva família que en el seu home si no era herè això és molt més

complicat però d'aquí la importància de conèixer el marc jurisdiccional i de dret patrimonial de l'època les èpoques i els contractes són coses molt diferents les èpoques són més rebuts de pagaments i de tractes molt curts i els contractes en el cas meu de de Girona tampoc n'he trobat però sí que és cert que la Rosa per exemple la Rosa creixia la seva tesi sobre les cases de Barcelona sí que va trobar contractes entorn a una família amb cert mobiliari diguéssim de compraventes entorn als objectes així dins de la casa la veritat és que són molt més enriquidors els encants que us comentava anteriorment per altra banda això és documentació municipal són molt interessants veure el cadastre i el padreu de veïns del qual us posaré després un exemple no sabem bé si aquí també us trobeu amb aquesta documentació en el cas de Girona és molt rica en detall en el cadastre del segle XVIII apareix casa per casa tots els membres de la família i inclús la seva edat això ens ajuda a posar noms i número a la família que habitaven una casa diguéssim perquè una família a l'època moderna no eren només els pares i els fills i els tios o el que es fos sinó que hi havia també un servei molt molt quantiós a dins d'una casa d'una persona noble i que s'han de tenir en compte perquè també consumien l'art de l'interior de la casa aquests llibres de manuals i de protocols que trobem en els notariais sempre ens poden trobar alguna sorpresa dins dels fons patrimonials familiars i trobem tipologies documentals molt diverses correspondència cartes títols nobiliaris de les famílies o de pèrdua del títol heràldiques baptismes etc. tot això el baptisme per exemple és molt interessant per fer les genealogies ja que en aquest ens dona no només la informació de quan va néixer un individu sinó ens diu queren els seus pares i els seus avis paterns i materns i ja de seguida amb una partida baptismal ja tens bastant d'arbre d'una sola persona i bé aquestes últimes són aquestes que en el meu cas no m'he trobat però sí que a la tesi de la Rosa n'he trobat sovint en els protocols i arxius de Barcelona aquí us he posat un exemple d'un inventari post-mortem però bé era per jo penso que fent recerca us en deu haver trobat moltes vegades del document en si és molt igual en la seva forma comença amb una capçalera molt llarga i que sempre és el mateix sempre té la mateixa informació sobre qui és el difunt que ha mort i per què es fa l'inventari quins són els seus els encarregats de procurar que el seu testament es realitzi segons la seva voluntat i després comença doncs tota una relació de béns que es trobaven a dins de la casa i sempre definides entorn a una estança diguéssim normalment quan comences a conèixer la manera d'escriure d'un notari o d'un escrivà comences a veure que tots fan el mateix recorregut i això t'ha ajudat a veure un patró diguéssim començant pel pis de baix la cuina el quarto de diguéssim del lavabo aquí us he posat un exemple per exemple hi ha aquesta part d'aquí del mig i posa un quarto de la dita casa on dormia el dit difunt exacte sempre utilitzen la mateixa fórmula per referir-se a la cambra privada del propietari dels béns de l'inventari després doncs aquí es procedeix a tota l'enumeració dels béns aquesta tipologia documental té avantatges i inconvenients els avantatges són claríssims

quasi tothom a l'època moderna realitzava inventari perquè era un tràmit necessari per gestionar la biodatat de la muller si no realitzava l'inventari després no tenia dret a l'any de plor diguéssim hi ha certes avantatges que tenien a les viudes però també en el cas dels hereus els hereus també estaven obligats a realitzar l'inventari ja que si no se'ls podia acusar d'ocultació de bens bé també la diversitat dels tipus d'objectes representats ja que des d'una cullera o una paperera provem també peces artístiques rellotges provem des del més imprescindible des d'una casa fins a lo més poc rellevant per nosaltres diguéssim almenys l'altre avantatge és l'agrupació de tots els objectes per estances aquesta separació que ens és molt útil per analitzar la funció i l'ús de cada habitatge i bé tot això ens permet explorar els tipus de col·leccions i col·leccionistes i establir les pautes del consum i la seva adquisició és l'altre és l'altre els inconvenients són alguns bastant majúsculs i és aquesta desigualtat en els nivells de descripció a vegades trobem el tipus de material els ornaments i l'estat de conservació inclús el color però tant podem trobar aquesta informació com no trobar-la en absolut aquí us he posat un exemple d'una definició molt curiosa per exemple un quadro gran de Sant Tomàs amb sa guarnició negra i daurada usat això és una pintura del Sant en qüestió amb el seu marc amb sa guarnició negra i daurada i usat normalment se refereix a que és veí que no és dels últims anys després la contrapartida és la desídia d'aquestes descripcions per exemple en una altra descripció trobem cinc quadres amb diferents imatges això quan trobes aquestes descripcions gairebé et serveix de res simplement només per comptar enumerar col·leccions però no saps res de la seva temàtica ni de la seva mida ni de la seva funció dins l'estança un altre problema són els enganys i ocultació de vents no tot el que apareix en l'inventari és el que hi ha a la casa s'ocultaven i s'amagaven coses per no haver-les de repartir amb els hereus o amb quifos m'he trobat per exemple descripcions com aquesta en què es descriu una una una gran bola diguéssim de roba blanca que amaga que es troba cosida i lligada amb cordes i que la difunta tenia amagada fora de casa seva i el dia de la seva fi diguéssim quan morí era casa de l'il·lustre senyor Josep siurana dins del qual s'ha trobat un quadret xic amb l'imatge de la nostra senyora del rosell i el nen Jesús és un dels pecs més surrealistes que he trobat d'equilitat de l'adquisició de vents però és una cosa freqüent en els inventaris inclús ens trobem que després de la finalització de l'execució d'un inventari uns dies després es fa un apèndix diguem és que hem trobat que ens està amagant això i això també forma part de l'inventari de vents d'aquesta persona i per últim hi ha un problema en la datació de l'adquisició o de creació de les obres només les trobem penjades en un moment concret de la seva història i finalment aquests la interpretació dels epítats bo, dolent usat bé i nou aquests són els que utilitzen constantment i que a vegades són difícils d'interpretar i que has de conèixer bastant la manera d'expressar-se del notari o de l'escriba per saber ben bé si amb usat vol dir vell o amb vell vol dir usar o una mica has de conèixer diguéssim el que escriu això és

molta pràctica i molt d'elegir-lo us he portat també un exemple del padró de veïns de Girona de 1727 en el qual és un exemple d'aquesta enumeració de cases i definició dels membres de la família i de les edats que tenien en aquest cas es veu molt malament ja em sap greu però és la casa del comte de Sud-terra de Girona i aquí trobem enumerada tota la seva família Mariana la seva dona el seu fill tots els seus fills i després els criats els patges els cotxers els cuiners les criades les dides etc. això és fantàstic per conèixer la vida de la família de la casa i per últim us he posat aquesta base de dades que vaig dissenyar pel treball de final de màster la qual va ser imprescindible per fer una gestió de dades tan gran en tan poc temps jo pel treball de final de màster vaig buidar més de 180 inventaris amb tota la quantitat de béns i d'objectes artístics que comporten i vaig decidir fer aquesta base de dades relacional ja que durant el màster de recerca de la Universitat de Girona el professor Enric Seguer company d'Història Social i Econòmica Història Agrària ens ho va ens ho va mostrar en les classes és una eina que ells utilitzen diàriament utilitzen moltíssim i que en la història de l'art jo no ho he trobat molt sovint i penso que és molt exportable jo vaig fer aquest aquest disseny en el qual la feina és codificar l'objecte a la casa bé és una mica complicat codificar-ho però un cop tens la codificació i la relació de les taules amb les seves subtaules i relacionades entre si amb certa jerarquia aconseguixes que la base de dades t'adongui respostes increïbles per exemple es poden fer bases de dades creuades amb una consulta de dades creuades potser aconseguir taules com aquesta en la qual jo vaig demanar a la taula a la base de dades que me relacionés totes les estances del meu estudi amb en aquest cas vaig posar-li pintura religiosa per saber en quines estances es trobava la pintura religiosa en la majoria dels casos aquí hi ha tots els 180 inventaris amb tota la seva pintura religiosa i les seves subtemàtiques que jo vaig classificar així segons angelologia antic testament apostolat diguéssim és aquest tipus de codificació que has de fer com a embut diguéssim per definir o sigui a la base de dades li has de definir molt concretament tots els aspectes de l'obra i bé només amb una ullada podem veure que el gènere geogràfic diguéssim central era el més predominant és aquest que hi ha aquí a mig i també només amb una ullada a la columna del de la temàtica geogràfica veiem que aquests 178 casos de pintura religiosa geogràfica en inventaris gironins de primera meitat del segle XVIII es trobaven a les cambres de la casa diguéssim en menor mesura a la cambra del propietari i també per veure un altre exemple en el en el cas de la pintura per exemple de la cristològica també es trobaven les cambres i bé les altres les trobem una mica disperses però bé que amb aquestes taules de referència creuada ens adona moltíssima informació visu o sigui només un cop d'ull ja pots relacionar les dades de manera molt més eficaç vull dir seria impossible comptar-ho saps tenir-ho en un document Word per exemple i anar comptant tu és totalment impossible de fer i aquestes bases t'ho permeten i bé espero que us hagi ajudat una mica us hagi sent d'interès potser en alguna de les

vostres recerques us trobareu amb alguna problemàtica semblant a mi m'he anat elaborant per la meva recerca aquesta metodologia i remunerat el tema serveix perquè us hagi servit també a vosaltres teniu alguna pregunta o algun debat ens endavant.

Julien Lugand : Merci beaucoup Anna c'est un résumé de ce qui a un atelier de méthodologie à partir de comment définir son objet de la recherche, comment identifier des fonds, comment hiérarchiser une bibliographie, comment on traite les données et surtout les vocations à la fin de l'outil numérique qui est la base de données que vous utilisez à Gérone. Alors ça fait partie des projets qu'on a justement dans notre projet ESTAC c'est de mettre en commun toutes les données qui sont rassemblées par les étudiants et les chercheurs dans un même outil qui permettra d'avoir une vision d'ensemble au moins sur le territoire entre Perpignan et Gérone.